

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ШАНДРА НАТАЛІЯ АНДРІЇВНА

УДК 811.111'276.6:004.738.5

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПИСЕМНОМУ СПІЛКУВАННІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МИКИТЕНКО Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри іноземних мов для природничих
факультетів.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІГИЧ Оксана Борисівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
професор кафедри методики викладання іноземних мов
й інформаційних технологій;

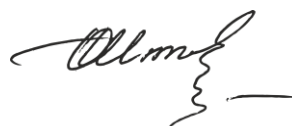
кандидат педагогічних наук
ПАЛЕЦЬКА-ЮКАЛО Антоніна Володимирівна,
Приватний заклад вищої освіти «ІТ СТЕП Університет»,
доцент кафедри фундаментальної підготовки.

Захист відбудеться 1 липня 2019 р. об 11 год на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.05 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.tnpu.edu.ua> та в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 29 травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Штонь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Глобалізаційні та інтеграційні економічні процеси, вимоги сучасного ринку праці до фахівців з інформаційних технологій (ІТ-фахівців) зумовлюють необхідність вільного володіння ними іноземними мовами, зокрема англійською мовою професійного спілкування. Професійні ролі і функції ІТ-фахівців передбачають різні форми іншомовного професійно орієнтованого спілкування; серед яких, крім усної комунікації, значне місце займає писемне спілкування, зокрема офіційне, напівофіційне та неофіційне листування із замовниками, постачальниками, колегами і керівним персоналом. Специфіка роботи фахівців з інформаційних технологій передбачає ведення листування англійською мовою, адже часто замовниками українських ІТ-компаній є зарубіжні клієнти, тому таке писемне спілкування, у тому числі документація компанії, має бути лексично, граматично і стилістично коректно оформленим. У зв'язку з цим, суттєво зростають вимоги до іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у закладах вищої освіти, на пріоритетний план, зокрема, виходить сформованість у майбутніх ІТ-фахівців англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні (АЛК в ПОПС).

Проблему формування іншомовної комунікативної компетентності досліджували О. Бігич, Н. Бориско, І. Зимня, І. Задорожна, С. Ніколаєва, М. Свейн, Д. Хаймс та ін. Різні аспекти формування іншомовної лексичної компетентності стали предметом наукових розвідок таких науковців, як А. Котловський, Р. Мартинова, Р. Мільруд, С. Ніколаєва, О. Петрашук, Г. Рогова, Ю. Семенчук, Н. Склярєнко, С. Смоліна, В. Терещук та ін. Проблемами комунікативної лінгвістики і міжкультурної комунікації сьогодні займаються Ф. Бацевич, О. Селіванова та ін. Особливості застосування різних підходів до навчання іноземних мов, а також принципів, що лежать в основі навчання, висвітлено у працях Н. Бориско, О. Леонтєєва, О. Овчарук, Ю. Пасова, П. Підкасистого, О. Пометун, Г. Рогової, В. Сластьоніна, С. Шатілова та ін. Дослідженню професійно орієнтованого спілкування студентів нефілологічних спеціальностей присвятили свої роботи О. Тарнапольський, С. Кожушко та ін. Теоретико-методологічні основи навчання іноземних мов для спеціальних цілей вивчали О. Биконя, Т. Дадлі-Еванс, З. Корнева, Н. Микитенко, О. Патієвич, М. Сейнт Джон, І. Семеряк, О. Тарнапольський, А. Уотерс, Т. Хатчинсон, І. Чорна та ін. Особливості спілкування засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій студіювали М. Кастельс, Л. Морська, Д. Моурсунд, В. Ромашенко, Ф. Смирнов та ін.

Проте на сьогодні нерозробленою залишається методика формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців. Саме це, а також соціальне замовлення суспільства на якісну іншомовну підготовку фахівців ІТ-сфери, зумовило вибір теми дисертаційного дослідження «Формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури».

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Вибір проблематики пов'язаний із науково-дослідною темою кафедри практики англійської мови та методики її викладання «Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів у контексті європейських вимог» (номер держреєстрації 0113U003330), а також кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 30.08.2016 р.).

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців в умовах магістратури.

Предметом – методика формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців під час навчання в магістратурі.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та експериментальній перевірці методики формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців в умовах магістратури.

Це зумовлює вирішення таких **завдань**:

- 1) з'ясувати сутність ключових понять дослідження й уточнити структуру АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців;
- 2) визначити методологічні й методичні основи формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців;
- 3) обґрунтувати зміст формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців та здійснити відбір матеріалу на основі визначених критеріїв;
- 4) виділити етапи формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, розробити підсистему вправ та сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;
- 5) експериментально перевірити ефективність розробленої методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців в умовах магістратури й укласти методичні рекомендації для організації процесу відповідного навчання.

Для досягнення мети і розв'язання поставлених завдань використано такі **методи** наукового пошуку:

- *теоретичні*: вивчення та аналіз джерел із проблеми дослідження для визначення сутності ключових понять дисертаційної розвідки й структури її ключових конструктів; функціональний аналіз, синтез, абстрагування і класифікація з метою здійснення відбору підходів і принципів, які регулюють і забезпечують процес формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; систематизація для обґрунтування аспектів змісту формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців і критеріїв відбору навчального матеріалу; моделювання процесу формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців із метою його проектування на іншомовну підготовку майбутніх ІТ-фахівців у магістратурі; узагальнення для формулювання висновків;

- *емпіричні*: опитування майбутніх ІТ-фахівців із метою виявлення навчальних потреб щодо навчання англійської мови за професійним спрямуванням у магістратурі; цілеспрямоване спостереження за колективною підготовкою писемного продукту під час аудиторних занять та у процесі самостійної роботи; тестування для визначення рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; ознайомчі бесіди з викладачами англійської мови за професійним спрямуванням; методичний експеримент із метою визначення ефективності запропонованої методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, методи математичної статистики для інтерпретації результатів методичного експерименту.

Гіпотеза ґрунтується на припущенні про те, що високого рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців під час навчання в магістратурі можна досягти за умови використання експериментальної методики, яка базується на положеннях компетентнісного, комунікативно-когнітивного, комунікативно-діяльнісного, соціокогнітивного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів; забезпечує поетапне формування АЛК в ПОПС із залученням відповідної підсистеми вправ, методів вирішення проблем та алгоритму колективної підготовки писемного продукту.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній:

- *вперше* розроблено, науково обґрунтовано й експериментально перевірено методику формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; визначено етапи формування означеної компетентності (рецептивний, рецептивно-репродуктивний, продуктивний); розроблено підсистему вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, що включає групи вправ на ознайомлення з навчальним матеріалом, на реціпіювання та репродукування навчального матеріалу, на продукування власних писемних продуктів; теоретично обґрунтовано і сконструйовано лінгводидактичну модель формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, складниками якої є цільово-методологічний, організаційно-змістовий і результативний компоненти;

- *уточнено* сутність та структуру АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців;

- *удосконалено* критерії відбору матеріалу для формування такої АЛК й дескриптори критеріїв її сформованості;

- *подальшого розвитку* набули положення щодо використання методів вирішення проблем і застосування алгоритму колективної підготовки писемного продукту.

Практичне значення отриманих результатів полягає в: реалізації методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців в умовах магістратури; здійсненні відбору англомовного професійно орієнтованого лексичного матеріалу й текстів домінуючих жанрів професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців; укладенні лексичного словника-мінімуму для студентів першого курсу магістратури; розробці комплексів вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; укладенні методичних рекомендацій щодо формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; підготовці навчально-методичного посібника “IT Literacy in Writing” (у співавторстві).

Методику формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців **впроваджено** в навчальний процес Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 5412-Н від 28.12.2018), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1633-33/03 від 17.12.2018), Національного університету «Львівська Політехніка» (довідка № 67-01-2185 від 20.12.2018), Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт № 5-124 від 17.12.2018).

Апробація результатів здійснювалась на *міжнародних* науково-практичних конференціях: «Педагогіка та психологія: минуле, сучасне, майбутнє» (Одеса, ГО «Південна фундація педагогіки», 2012), «Педагогіка та психологія: теорія і практика актуальних досліджень» (Львів, Львівська педагогічна спільнота, 2012), «Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес» (Тернопіль, ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2016), «Актуальні проблеми іноземної філології та освітній соціокультурний процес» (Тернопіль, ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2017), «Комунікація в сучасному соціумі» (Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2018); *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: «Сучасна освіта і наука в Україні: традиції та інновації» (Харків, Науково-учбовий центр прикладної математики НАН України, 2012), «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультілінгвальному просторі» (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2018); засіданнях науково-методичного семінару кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка у 2016–2019 рр.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено в 5 одноосібних статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях, 2 статтях у закордонних збірниках наукових праць, 7 тезах доповідей на конференціях, а також в 1 навчально-методичному посібнику (у співавторстві).

Особистий внесок здобувача. У навчально-методичному посібнику “IT Literacy in Writing”, опублікованому у співавторстві, здобувачем розроблено вправи для поетапного формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому писемному спілкуванні у 6 із 10 розділів.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків (5). Її основний зміст викладено на 175 сторінках. Робота містить 6 таблиць і 9 рисунків. Список використаних джерел налічує 207 найменувань, із них 55 – англійською мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації та її актуальність; визначено об’єкт, предмет, мету й завдання дослідження; сформульовано наукову новизну і практичне значення роботи; подано інформацію про апробацію результатів, структуру дисертації; зазначено кількість публікацій.

У першому розділі «**Теоретичні передумови формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному**

спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури» розкрито сутність ключових понять дослідження, визначено структуру АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, відібрано, проаналізовано й обґрунтовано підходи до формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців та відповідні принципи.

Ефективність писемної професійно орієнтованої комунікації майбутніх ІТ-фахівців знаходиться у безпосередній взаємозалежності із рівнем сформованості лексичної компетентності в ПОПС, яка, у свою чергу, полягає у релевантності лексичного оформлення писемних текстів професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців.

Англомовну лексичну компетентність у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців трактуємо як їх інтегровану якість, що дозволяє їм застосовувати комплекс знань, навичок та здатностей, пов'язаних із використанням словникового запасу англійської мови у письмовій формі під час створення продуктів писемної діяльності, відповідно до комунікативного завдання у ситуаціях професійно орієнтованого писемного спілкування в ІТ-сфері. Структуру АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців складають: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та продуктивні), лексична усвідомленість, декларативні і процедурні знання письма, навички письма, вміння у письмі, компенсаторні вміння.

До жанрів англомовного професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців належать: приватне і ділове листування за допомогою електронної пошти, обмін повідомленнями у чатах і на форумах, дописи на електронних дошках оголошень, мемо, звіти. У контексті основних ситуацій англомовного ПОПС ІТ-фахівців (листування з клієнтами, постачальниками, колегами, керівниками, звітування про проведену роботу) реалізуються визначені функції англомовного ПОПС ІТ-фахівців: контактна, інформаційна, спонукальна, координаційна, пізнавальна, емотивна, впливова, функція налагодження відносин, вирішення проблем та виконання завдань.

Занурення студентів у ситуації ПОПС відбувається за допомогою методів вирішення проблем, зокрема аналогії, «мозкового штурму», «розподілу і перемоги» тощо. Ефективне використання таких методів вимагає застосування навичок менеджменту навчального часу й усунення чинників, що відволікають.

Підходами, які забезпечують методологічну обґрунтованість процесу формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, вважаємо: компетентнісний, комунікативно-когнітивний, комунікативно-діяльнісний, соціокогнітивний, особистісно орієнтований та інтегрований. Компетентнісний визначає цілі, зміст, організацію та результат процесу іншомовної підготовки майбутніх ІТ-фахівців у ЗВО, зокрема забезпечує комплексне формування у таких фахівців цільових компетентностей. Комунікативно-когнітивний забезпечує формування здатності здійснювати осмислений відбір і вживання лексичних одиниць (ЛО) у процесі ПОПС у контексті активної англомовної письмової комунікативної діяльності, формування лексичної усвідомленості і здатності пояснювати відбір і вживання ЛО у процесі ПОПС; усвідомлення студентами ефективності навчальної діяльності, оцінювання й самооцінювання рівня сформованості

цільової компетентності. Комунікативно-діяльнісний реалізується через призму залучення студентів до активної англомовної писемномовленнєвої діяльності й передбачає оволодіння правилами оперування англомовними ЛО, граматичними структурами (ГС), мовленнєвими моделями одночасно з опануванням їх комунікативно-мовленнєвою функцією, таким чином підсилюючи діяльнісний характер цього процесу. Соціокогнітивний підхід актуалізує соціальні і когнітивні чинники, залучені у процесі формування у майбутніх ІТ-фахівців АЛК в ПОПС, наголошує на інтеграції соціальної й емоційної сфер цього процесу з когнітивною, враховує біологічні й когнітивні схильності студентів до навчання англійської мови як іноземної. У контексті особистісно орієнтованого підходу оволодіння англомовними лексичними знаннями та навичками реалізується в процесі вияву студентами суб'єктності під час створення ними англомовного професійно орієнтованого писемного продукту. Інтегрований підхід до формування у майбутніх ІТ-фахівців АЛК в ПОПС передбачає інтеграцію усіх складників цього процесу.

Серед найбільш важливих принципів, на яких ґрунтується цей процес – загальнодидактичні й методичні принципи: активності, міцності, опори на лексичні правила, варіативності, а також специфічні для предмета нашого дослідження принципи: ефективного письма та занурення у комунікативні ситуації професійно орієнтованого писемного спілкування.

У другому розділі **«Методика формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури»** проаналізовано аспекти змісту формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, обґрунтовано критерії відбору ЛО і текстів, визначено етапи формування такої компетентності в майбутніх фахівців з інформаційних технологій, обґрунтовано й укладено підсистему вправ для формування АЛК в ПОПС, сконструйовано лінгводидактичну модель, запропоновано алгоритм колективної підготовки писемного продукту.

Зміст формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців структурно представлений предметним і процесуальним аспектами, відбором навчального матеріалу, підсистемою вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців. До предметного аспекту віднесено: лінгвопрагматичні особливості професійного писемного дискурсу ІТ-фахівців; сфери, види, функції ПОПС ІТ-фахівців; ролі ІТ-фахівців; ситуації ПОПС; комунікативні цілі і наміри; засоби комунікації; лексичні знання писемної форми слів, їх семантики, здатності мати антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість, синтаксичну і лексичну сполучуваність; знання про правила словотвору, типи словників, структуру слів; декларативні знання письма: знання правил орфографії і синтаксису, ГС, засобів мовленнєвого зв'язку, стилістичних особливостей текстів різних жанрів і типів, соціокультурної специфіки професійного спілкування ІТ-фахівців, компенсаторних стратегій; теми, проблеми, тексти, лексичний і граматичний мовний матеріал. Процесуальний аспект змісту формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців представлений: рецептивними та продуктивними лексичними навичками;

лексичною усвідомленістю; процедурними знаннями письма: знаннями стандартів написання текстів різних жанрів і типів, притаманних професійному дискурсу ІТ-фахівців; планування, організації та написання власних висловлювань, використання компенсаторних умінь; навичками письма: графічними, орфографічними, граматичними, вживання засобів міжфразового зв'язку; вміннями у письмі: формулювання й оформлення власних висловлювань, забезпечення відповідності стилю і жанру, дотримання композиційної правильності структури тексту; компенсаторними вміннями: передавання інформації в умовах дефіциту мовних засобів із використанням прийомів перефразування, формулювання складних висловлювань за допомогою простіших мовних засобів.

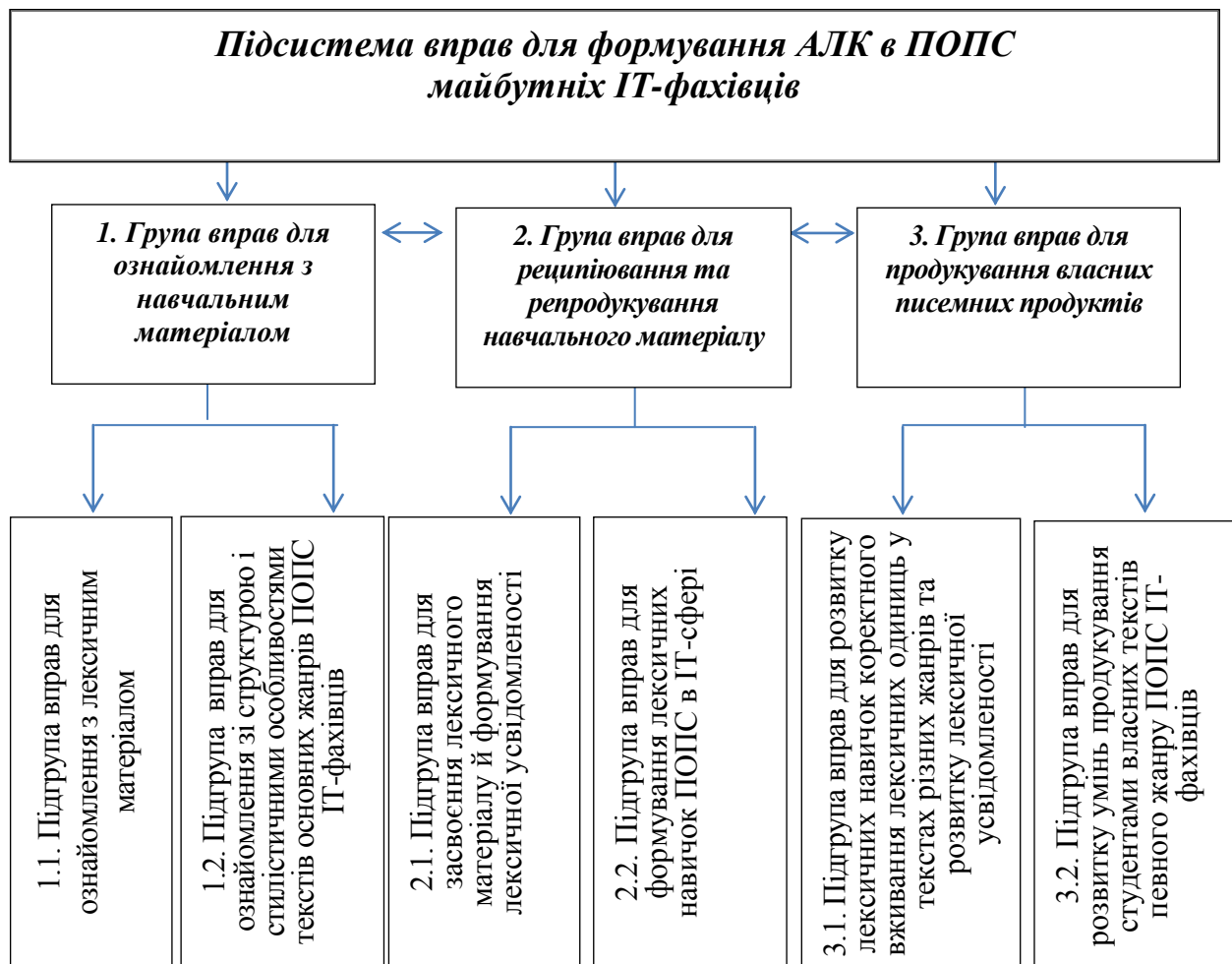
Оскільки тексти різних жанрів, що домінують у ПОПС ІТ-фахівців (приватні та ділові електронні листи, чати, форуми, дописи на електронних дошках оголошень, мемо, звіти), виконують у процесі продукування суб'єктами навчання власних висловлювань еталонно-допоміжну функцію, їх разом із ЛО прийнято за одиниці відбору навчального матеріалу для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців. Відбір ЛО здійснювався у тематичних полях з урахуванням професійних потреб студентів, які вивчають іноземну мову на основі усних та писемних англомовних автентичних текстів. У процесі відбору ЛО й укладання словника-мінімуму ми керувалися критеріями, відібраними на основі аналізу функцій навчального матеріалу, а також аналізу наукових розвідок, присвячених критеріям відбору лексики для навчання англійської мови за професійним спрямуванням, а саме: семантична цінність як здатність вираження важливих для ПОПС ІТ-фахівців понять; стилістична відповідність визначеним домінувальним жанрам ПОПС ІТ-фахівців; сполучуваність як здатність ЛО поєднуватися з іншими ЛО у зразках ПОПС ІТ-фахівців; частотність уживаності у зразках ПОПС ІТ-фахівців. Процес відбору текстів базувався на критеріях: автентичності, структурної та стилістичної еталонності, відповідності домінувальним комунікативним ситуаціям ПОПС ІТ-фахівців, відповідності жанрам ПОПС ІТ-фахівців, авторитетності джерел відбору.

Обсяг і складність текстів визначається залежно від рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців.

Ефективне формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців доцільно організовувати послідовно у три етапи: *рецептивний* (ознайомлення із семантикою слів, їх писемною формою, засобами стилістичної виразності, соціокультурною забарвленістю, синтаксичною і лексичною сполучуваністю, правилами словотвору, структурою слів, типами словників, текстами, що є еталонними зразками різних жанрів ПОПС майбутніх ІТ-фахівців); *рецептивно-репродуктивний* (формування у студентів рецептивних та продуктивних лексичних навичок; створення власної системи лексичних знань й усвідомлення процесу формування своєї лексичної компетентності; формування навичок розпізнавання і вживання ЛО, розуміння особливостей їх функціонування; формування знань правил орфографії і синтаксису, ГС, засобів мовленнєвого зв'язку, стилістичних особливостей текстів ПОПС ІТ-фахівців різних жанрів і типів, соціокультурних особливостей ПОПС ІТ-фахівців; знань

стандартів написання текстів різних жанрів і типів, притаманних їх професійному дискурсу, планування, організації та написання власних висловлювань; використання компенсаторних стратегій; формування графічних, орфографічних, граматичних навичок письма, навичок уживання засобів міжфразового зв'язку); *продуктивний* (формування і розвиток умінь у письмі: формулювання й оформлення власних висловлювань, забезпечення їх цілісності, зв'язності, завершеності, адресованості і відповідності характеристикам професійного дискурсу ІТ-фахівців; забезпечення відповідності стилю і жанру; дотримання композиційної правильності структури тексту; розвиток компенсаторних вмінь передавання інформації в умовах дефіциту мовних засобів із використанням прийомів перефразування, формулювання складних висловлювань за допомогою простіших мовних засобів).

Розроблена підсистема вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців відповідає визначеним етапам формування такої компетентності і включає три групи і шість підгруп вправ (рис .1).

Рис. 1. Підсистема вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців

Наведемо приклади вправ.

Вправа 1 (підгрупа 1.1.)

Практична мета: ознайомлення з термінами ІТ-сфери. *Тип вправи* – рецептивна некомунікативна.

Інструкція. Match the words in the left column with their definitions in the right column.

automation	networking or computing infrastructure with an access to data centers, information technology and software applications
cloud	a set period during which product development has to be completed and made ready for review
sprint	the use of instructions to create a repeated process in IT deployment
backlog	an ordered list of everything that is known to be needed in the IT product

Вправа 2 (підгрупа 1.2.)

Практична мета: ознайомлення зі структурою і змістом тексту-еталонного зразка листа-запиту. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна.

Інструкція. Read the letter of enquiry and answer the questions.

<i>Heading of the letter</i> Sender's address Date Receiver's name Receiver's address	L. Crane & Son Ltd. 21 Mead Road, Swansea 17 th November 2018 The manager Basic Solutions Wide Road Wembley
<i>Greeting</i>	Dear Sirs,
<i>First paragraph</i> (Opening remarks) <ul style="list-style-type: none"> State the subject of your enquiry 	We were impressed by your software packages that were posted on website that is dedicated to new advances in IT.
<i>Middle paragraph(s)</i> (Main body) <ul style="list-style-type: none"> Add any explanatory material Give the reason of your enquiry	We are a company specializing in printing services and we are looking for IT company who could upgrade and improve security to our accounting software. As our network does not run smoothly and we can't arrange logs, we think your software package "MicroforceHypernamic" might be the best option for our purposes.
<i>Final paragraph</i> (Closing remarks) <ul style="list-style-type: none"> Encourage further correspondence 	We look forward to receiving you reply.
<i>Complimentary closing</i> Sender's name	Yours faithfully, L. Crane

1. What is L. Crane asking?
2. What is software package?
3. What technical problems does the printing company have?
4. Which words in the letter correspond to the following: *advertised, improve, work, wait*

Вправа 3 (підгрупа 2.1.)

Практична мета: засвоєння лексичних одиниць, часто вживаних у напівофіційному та офіційному ПОПС ІТ-фахівців. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна некомунікативна.

Інструкція. Match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1) to select	a) software
2) further	b) version
3) to deploy	c) features
4) to possess	d) information
5) excellent	e) choice

Вправа 4 (підгрупа 2.2.)

Практична мета: формування навичок уживання усталених виразів у структурно-композиційних частинах ділових листів. *Тип вправи* – репродуктивна умовно-комунікативна.

Інструкція. Add the phrases from the box to the table of expression.

Sorry, but ...
Why don't we ../Shall I ....
Please can you ...
I'd like to find out about ...
Mail me if you need any more help.

<i>Meaning of functional phrases</i>	<i>Formal</i>	<i>Informal</i>
First contact	I am writing you inform you..	
Making an offer	If you wish, I would be happy to ...	
Making a request	I would be grateful if you could ...	
Apologizing	I would like to apologize for...	
Closing	If you have any further questions please do not hesitate to contact me.	

Вправа 5 (підгрупа 3.1.)

Практична мета: формування навичок вживання ЛО у ПОПС у ІТ-сфері. *Тип вправи* – репродуктивна умовно-комунікативна.

Інструкція. Read the letter below and decide which answer A,B,C or D best fits each space.

Hi everyone,

In recent sprints, production duty invested a lot of effort on PRTG to adjust sensor's (1) ....., settings, thresholds and groups.

Each band has a dedicate PRTG alerts slack room, the convention is alerts_<band name>. Every time a sensor is firing it will send a message to that slack room.

You need to be on that slack room and quickly respond by following the below steps:

1. check the issue
2. fix the issue / (2) .... the threshold or acknowledge with a proper message to a limited time.
3. update the status (what action was taken) in slack room.

Don't wait for someone else to ask you to check what's going on, be proactive and provide maximum (3) .... There are many sensors which are continuously firing, needless to say - this is not the proper way to work with an alerting (4) ...

Each band should work on its sensors and fix them, bring the system to a (5) ... state so we can actually see when things go bad and respond fast.

Doing so is critical as in our working (6) .... there are so many frequent changes to production, which are impossible to catch in (7) ... without compromising velocity.

Thanks

1.	A	notifications	B	features	C	signs	D	ends
2.	A	repair	B	adjust	C	tune	D	conform
3.	A	agility	B	ability	C	visibility	D	tranquility
4.	A	sprint	B	platform	C	field	D	system
5.	A	working	B	going	C	moving	D	feeding
6.	A	state	B	environment	C	venue	D	domain
7.	A	ahead	B	abreast	C	advance	D	amid

Вправа 6 (підгрупа 3.2.)

Практична мета: розвиток умінь продукування студентами власних текстів офіційно-ділового листа-запиту на основі плану. *Тип вправи* – продуктивна умовно-комунікативна.

Інструкція. *Your IT company is looking for another IT company which conducts Devops performing tests. Your network infra is experiencing problems to connecting to DBs. Work in pairs on collaborative writing of the letter of enquiry. Each of you should choose and write the draft of one of the paragraphs of the main body to one of the leading US companies based in Ukraine. Then, working in your pair, combine paragraphs together, add opening and closing remarks, upload your common piece of writing in the group chat for cross-check.*

Paragraph 1: (opening remarks): greeting; point out how you heard about the company.

Main body

Paragraph 2: give information about your company and state your current problem.

Paragraph 3: ask about terms, commitments, deadline and methods of payments.

Paragraph 4 (closing remarks): express your hopes for further cooperation.

Complimentary closing

Результативність процесу формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців забезпечує відповідна лінгводидактична модель, компонентами якої є: цільово-методологічний, організаційно-змістовий і результативний.

Запропонований у контексті реалізації методики формування АЛК у ПОПС майбутніх ІТ-фахівців алгоритм колективної підготовки писемного продукту вдало поєднує визначені навчальною і робочою програмами навчання іноземних мов за професійним спрямуванням у магістратурі форми організації

навчання (практичні аудиторні заняття і самостійна робота), методи навчання (методи вирішення проблем), відповідні прийоми і техніки, передбачає застосування алгоритму колективної підготовки писемного продукту, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, залучає відповідні рівні автономії здобувача вищої освіти та способи управління викладачем навчальною діяльністю студентів у процесі самостійної роботи.

У третьому розділі **«Перевірка ефективності методики формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій»** визначено рівні, критерії і показники сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців; описано хід та інтерпретацію результатів експерименту для визначення ефективності розробленої методики формування у них АЛК в ПОПС; сформульовано методичні рекомендації щодо формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців.

Ефективність методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців доведено у процесі проведення методичного експерименту, який тривав протягом 2017-2018 н. р. на базі кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка. Його мета полягала у перевірці гіпотези щодо ефективності розробленої методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців. Завдання експерименту охоплювали: 1) визначення характеру та структури методичного експерименту; 2) проведення передекспериментального оцінювання рівня сформованості АЛК в ПОПС студентів-учасників експерименту з метою їх розподілу на експериментальну (ЕГ) і контрольну групу (КГ); 3) реалізацію методики формування АЛК в ПОПС в експериментальній групі; 4) проведення післяекспериментального оцінювання рівня сформованості АЛК в ПОПС в ЕГ та КГ з метою інтерпретації даних і доведення гіпотези дослідження.

Характер методичного експерименту визначено як природній, базовий, вертикально-горизонтальний. Варійованими умовами експерименту були: зміст формування АЛК в ПОПС, відібраний матеріал, методи вирішення проблем. До неварійованих умов експерименту віднесено: його тривалість, кількісний і особистісний студентський та викладацький склад ЕГ та КГ, типи завдань для передекспериментального та післяекспериментального оцінювання рівнів сформованості АЛК в ПОПС, критерії та показники рівнів сформованості.

Оцінювання рівнів сформованості АЛК в ПОПС (як передекспериментальне, так і післяекспериментальне) відбувалося відповідно до визначених (з орієнтацією на Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти) рівнів, критеріїв, їх показників та розроблених дескрипторів. Автономний рівень (С1) визначено як цільовий рівень сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, оскільки на момент вступу на навчання у магістратурі майбутні ІТ-фахівці повинні володіти англійською мовою як іноземною на просунутому рівні (В2). Так, просунутий рівень сформованості англомовної комунікативної компетентності майбутніх ІТ-фахівців слугує відправною точкою для формування і подальшого розвитку у цих фахівців АЛК в ПОПС. Розроблені дескриптори сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-

фахівців представлені системою критеріїв знань, умінь і навичок, що є компонентами АЛК в ПОПС (табл. 1).

Таблиця 1

Дескриптори сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців

Критерії рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців	Дескриптори критеріїв рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців
<ul style="list-style-type: none"> • коректне загальне лексичне оформлення писемного висловлювання; • демонстрація коректного граматичного вживання ЛО; • забезпечення коректного лексичного оформлення композиційної правильності будови тексту відповідно до стилю і жанру; • відповідність уживаної лексики стилю і жанру писемного висловлювання комунікативній меті і ситуації ПОПС; • демонстрація компенсаторних вмінь уживання ЛО у процесі передавання інформації. 	<ul style="list-style-type: none"> • студент виконує письмові вправи та завдання високого рівня складності, що відображають лексичний матеріал до визначених тем, проблем і ситуацій ПОПС ІТ-фахівців; • студент граматично коректно оформлює власні висловлювання в межах конкретних тем, проблем і ситуацій ПОПС ІТ-фахівців; • студент вільно створює різножанрові письмові дискурси у процесі написання письмових робіт різних форматів, демонструючи правильність композиційної будови тексту і її лексичне оформлення; • студент вільно створює писемне висловлювання певного стилю і жанру із використанням функціонально забарвленої лексики відповідно до заданої комунікативної мети та ситуації професійно орієнтованого писемного спілкування; • студент демонструє вільне володіння компенсаторними вміннями вживання ЛО у процесі передавання інформації.

Перелічені критерії і дескриптори застосовувалися у процесі доекспериментального і післяекспериментального оцінювання рівня сформованості АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців.

За результатами оцінювання рівня сформованості АЛК в ПОПС у студентів 1-го курсу магістратури (96 учасників експерименту), їх було розподілено на ЕГ та КГ по 48 студентів у кожній, які склали експериментальну пару. На етапі реалізації експериментальної методики у ЕГ студенти в повному обсязі виконували комплекси вправ із запропонованої підсистеми вправ, мали достатньо практики участі у чатах і форумах, написання чернеток та фінальних варіантів власних текстів домінуючих жанрів професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців. У КГ навчання здійснювалось за методикою, прийнятою у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Із метою перевірки гіпотези дослідження проведено дворівневий математичний обрахунок отриманих даних із застосуванням частотної гістограми розподілу даних з теоретично нормальною кривою Гауса, тесту Колмогорова-Смірнова, а також непараметричних U-критерію Манна Вітні та критерію Вілкісона. На етапі доекспериментального оцінювання різниця між показниками сформованості АЛК в ПОПС у двох незалежних вибірках ЕГ і КГ була статистично незначущою (U-критерій Манна Вітні). На етапі післяекспериментального оцінювання різниця між показниками сформованості АЛК в ПОПС у двох незалежних вибірках ЕГ і КГ була уже статистично значущою (U-критерій Манна Вітні). Різниця між показниками сформованості АЛК в ПОПС у двох залежних вибірках за даними доекспериментального та післяекспериментального оцінювання у КГ була статистично незначущою, а в ЕГ – статистично значущою (критерій Вілкісона). Отримані дані дозволяють стверджувати, що на етапі доекспериментального оцінювання середній показник рівня сформованості АЛК в ПОПС студентів ЕГ та КГ був однаковим. Проте на етапі післяекспериментального оцінювання зростання рівня сформованості АЛК в ПОПС студентів ЕГ було статистично значущим, середній показник рівня сформованості АЛК в ПОПС зріс до автономного (С 1), досягнення якого студентами ЕГ і було метою експериментального навчання. У КГ зростання рівня сформованості АЛК в ПОПС не мало статистичної значущості, а середній показник рівня сформованості АЛК в ПОПС залишився на тій же позначці. Графіки на рис. 2 і 3 яскраво демонструють траєкторію і динаміку зростання рівня сформованості АЛК у професійно орієнтованому письмі (ПОП) студентів ЕГ та КГ.

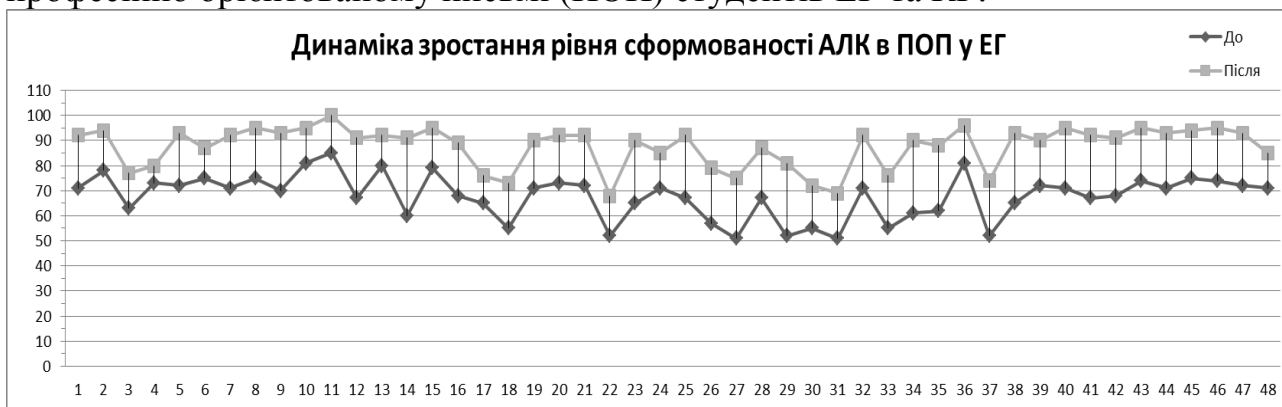

Рис. 2. Динаміка зростання рівнів сформованості АЛК в ПОП студентів ЕГ

Рис. 3. Динаміка зростання рівнів сформованості АЛК в ПОП студентів КГ

Таким чином, на основі отриманих даних підтверджено гіпотезу про ефективність методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців. За результатами дослідження укладено методичні рекомендації щодо формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців.

ВИСНОВКИ

1. Англомовну лексичну компетентність у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців трактуємо як їх інтегровану якість, що дозволяє їм застосовувати комплекс знань, навичок та здатностей, пов'язаних із використанням словникового запасу англійської мови у письмовій формі під час створення продуктів писемної діяльності відповідно до комунікативного завдання у ситуаціях професійно орієнтованого писемного спілкування в ІТ-сфері. Основними компонентами АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців виступають: лексичні знання (писемної форми слів, їх семантики; здатності мати антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість, синтаксичну і лексичну сполучуваність; знання про правила словотвору, типи словників, структуру слів), лексичні навички (рецептивні та продуктивні), лексична усвідомленість (створення власної системи лексичних знань і формування своєї лексичної компетентності; свідоме реєстрування, розпізнавання і вживання лексичних одиниць, а також розуміння особливостей їх функціонування; аналіз лексичної сторони власного мовлення, що виникає на основі образно-чуттєвого уявлення про предмет, дію, стан, поняття, ситуацію повсякденного чи професійно орієнтованого спілкування), знання письма (декларативні (знання правил орфографії і синтаксису, граматичних структур, засобів мовленнєвого зв'язку, стилістичних особливостей текстів різних жанрів і типів; соціокультурних особливостей професійного спілкування ІТ-фахівців; компенсаторних стратегій) і процедурні (знання стандартів написання текстів різних жанрів і типів, притаманних професійному дискурсу ІТ-фахівців; планування, організації та написання власних висловлювань; використання компенсаторних стратегій), навички письма (графічні, орфографічні, граматичні; вживання засобів міжфразового зв'язку), вміння у письмі (формулювати й оформлювати власні висловлювання, забезпечуючи їх цілісність, зв'язність, завершеність, адресованість і відповідність характеристикам професійного дискурсу ІТ-фахівців; забезпечувати відповідність стилю і жанру; дотримуватися композиційної правильності структури тексту), компенсаторні вміння (передавання інформації в умовах дефіциту мовних засобів із використанням прийомів перефразування, формулювання складних висловлювань за допомогою простіших мовних засобів).

2. До підходів, що забезпечують методологічну і методичну обґрунтованість процесу формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, належать: компетентнісний, комунікативно-когнітивний, комунікативно-діяльнісний, соціокогнітивний, особистісно орієнтований та інтегрований. Принципами, на яких ґрунтується цей процес, є: загальнодидактичні й методичні принципи активності, міцності, опори на лексичні правила,

варіативності, ефективного письма та занурення у ситуації професійно орієнтованого писемного спілкування.

3. Структуру змісту формування відповідних компетентностей складають предметний і процесуальний аспекти. Предметний охоплює: сфери, види, функції професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців; лінгвопрагматичні особливості професійно орієнтованого писемного дискурсу ІТ-фахівців; ролі ІТ-фахівців; ситуації їх професійно орієнтованого писемного спілкування; комунікативні цілі і наміри; засоби комунікації; лексичні знання; декларативні знання письма; теми, проблеми, тексти, лексичний і граматичний мовний матеріал. Процесуальний аспект включає компоненти АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців: лексичні навички; лексичну усвідомленість; процедурні знання письма; навички письма; вміння у письмі; компенсаторні вміння.

За одиниці відбору навчального матеріалу для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців прийнято тексти домінують жанрів професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців та лексичні одиниці. Критеріями відбору текстів, еталонних зразків професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців, визначено такі: автентичність, структурна та стилістична еталонність, відповідність домінують комунікативним ситуаціям писемного професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців, відповідність жанрам професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців, авторитетність джерел відбору. Критерії відбору лексичних одиниць – семантична цінність, стилістична відповідність визначеним домінують жанрам професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців, сполучуваність, частотність уживаності у зразках писемного професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців.

4. Основними етапами формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців, визначеними на основі досліджень О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької, Н. Склярєнко відповідно до завдань цього процесу, є: рецептивний, рецептивно-репродуктивний та продуктивний. АЛК в ПОПС поетапно формується у майбутніх ІТ-фахівців під час виконання ними комплексів вправ із розробленої відповідної підсистеми вправ, яку складають три групи (на ознайомлення з початковим матеріалом; на реціпіювання та репродукування навчального матеріалу; на продукування власних писемних продуктів) і шість підгруп вправ (на ознайомлення з лексичним матеріалом; на ознайомлення зі структурою і стилістичними особливостями текстів основних жанрів професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців; на засвоєння лексичного матеріалу й формування лексичної усвідомленості; на формування лексичних навичок професійно орієнтованого писемного спілкування у сфері ІТ; на розвиток лексичних навичок коректного вживання лексичних одиниць у текстах різних жанрів та розвиток лексичної усвідомленості; на розвиток умінь продукування студентами власних текстів певного жанру професійно орієнтованого писемного спілкування ІТ-фахівців). Підвищити ефективність застосування підсистеми вправ для формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців дозволяє запропонований алгоритм колективної підготовки власного

писемного продукту із застосуванням методів вирішення проблем й алгоритму колективної підготовки писемного продукту.

Наукова обґрунтованість процесу формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців забезпечується, зокрема, розробкою відповідної лінгводидактичної моделі. Усі компоненти моделі: цільово-методологічний (мета, завдання, підходи, принципи, науковий інструментарій дослідження), організаційно-змістовий (змістовий рівень: предметний і процесуальний аспекти змісту, відбір матеріалу, підсистема вправ; організаційний рівень: етапи формування цільової компетентності, методи вирішення проблем, алгоритм колективної підготовки писемного продукту) і результативний (рівні сформованості цільової компетентності, критерії, показники) взаємопов'язані і взаємодіють між собою.

5. Ефективність методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців доведено на основі природнього, базового, вертикально-горизонтального методичного експерименту, достовірність результатів якого забезпечується використанням комплексу методів математичної статистики: гістограми розподілу даних, тесту Колмогорова-Смірнова, U-критерію Манна Вітні, критерію Вілкісона. Прийнято рішення про доцільність впровадження методики формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців у процес їх іншомовної підготовки у ЗВО. За результатами експерименту укладено методичні рекомендації для викладачів іноземної мови щодо організації та змісту навчання, спрямованого на формування АЛК в ПОПС майбутніх ІТ-фахівців.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної наукової проблеми. Особливості формування АЛК в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців із перспективою розробки відповідної методики можуть бути предметом подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковані основні наукові результати

1. Шандра Н. А. Розвиток когнітивних навичок у процесі формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх ІТ-фахівців. *Наукові записки: збірник наукових праць*. Серія: Педагогіка. Тернопіль: Тернопільський педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2018. Вип. 2. С. 94–100.

2. Шандра Н. А. Структура лексичної компетентності в діловому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Вип. 40. С. 188–193.

3. Шандра Н. А. Підходи до формування англomовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому письмі майбутніх ІТ-фахівців. *Науковий вісник Ужгородського університету: збірник наукових праць*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2018. Вип. 2 (43). С. 284–288.

4. Шандра Н. А. Особливості використання методики формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*: збірник наукових праць. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. К.: Міленіум, 2018. Вип. 291. С. 354–362.

5. Шандра Н. А. Етапи і вправи для формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал СумДПУ ім. А. С.Макаренка. Суми, 2018. № 10 (84). С. 260–272.

6. Shandra N. Specific Features of Professionally Oriented Written Communication in English of IT Specialists. *Intellectual Archive*. Ontario, 2018. Vol. 7, Number 6. P. 42–51.

7. Shandra. N. Multimedia technologies in building professionally oriented written skills of IT specialists. *Pedagogical Contexts*. Bielsko-Biala. Wydawnictwo LIBRON; Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Biala, 2018. Vol. 2 (11). P. 197–206.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Шандра Н. А., Котловський А. М. IT Literacy in Writing (Ефективна писемна комунікація у сфері ІТ): навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2017. 101 с.

9. Шандра Н. А. Принципи формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 11-12 листопада 2016 р.). Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2016. С. 319–322.

10. Шандра Н. А. Особливості використання алгоритму колективної підготовки писемного продукту у процесі формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Актуальні проблеми іноземної філології та освітній соціокультурний процес*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 8-9 грудня 2017 р.). Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. С. 287-290.

11. Шандра Н. А. Відбір матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Комунікація у сучасному соціумі*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8 червня 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 100–101.

12. Шандра Н. А. Сутність англомовної лексичної компетентності у діловому писемному спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі*: матеріали Всеукраїнської наук.-теор. конф. (Вінниця, 22 листопада 2018 р.). – за заг. ред. Т. І. Ямчинської. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2018. С. 198–199.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Шандра Н. А. Рівневе вивчення англійської мови студентами непрофільних факультетів. *Сучасна освіта і наука в Україні. Традиції та інновації*: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (м. Харків, 31-31 січня 2012 р.). Харків: Науково-учбовий центр прикладної математики НАН України, 2012. Т. 2. С. 100-103.

14. Shandra N. A. Computer assisted language learning: its contribution and application. *Педагогіка та психологія. Минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 лютого 2012 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2012. С. 67–68.

15. Shandra N. A. Team-teaching – advanced method of conducting classes in English for specific purposes. *Педагогіка та психологія. Теорія і практика актуальних досліджень*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 1-2 червня 2012 р.). Львів: «Львівська педагогічна спільнота», 2012. С. 75-79.

АНОТАЦІЯ

Шандра Н. А. Формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. Тернопіль, 2019.

У дисертації теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури. Визначено сутність та уточнено структуру англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, компонентами якої є: знання, навички, уміння, усвідомленість. Висвітлено сучасні підходи (компетентнісний, комунікативно-когнітивний, комунікативно-діяльнісний, соціокогнітивний, особистісно орієнтований та інтегрований) та принципи, на яких ґрунтується процес формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій (активності,

міцності, опори на лексичні правила, варіативності, ефективного письма та занурення у ситуації професійно орієнтованого писемного спілкування). Обґрунтовано зміст формування цільової компетентності, визначений у предметному і процесуальному аспектах та етапи її формування: рецептивний, рецептивно-репродуктивний і продуктивний. Здійснено відбір матеріалу (текстів та лексичних одиниць) згідно з визначеними критеріями. Розроблено підсистему вправ, яка корелює з відповідними етапами і представлена трьома групами і шістьма підгрупами вправ. Розроблено і запропоновано алгоритм колективної підготовки писемного продукту.

Ефективність запропонованої методики доведено експериментально. За результатами проведеного дослідження укладено методичні рекомендації.

Ключові слова: англомова лексична компетентність, професійно орієнтоване писемне спілкування, майбутні фахівці з інформаційних технологій, зміст формування компетентності, відбір матеріалу, підсистема вправ, алгоритм колективної підготовки писемного продукту, методичний експеримент.

АННОТАЦИЯ

Шандра Н. А. Формирование англоязычной лексической компетентности в профессионально ориентированном письменном общении будущих специалистов по информационным технологиям в условиях магистратуры. На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика обучения (германские языки). Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. Тернополь, 2019.

В диссертации теоретически обоснована и экспериментально проверена эффективность методики формирования англоязычной лексической компетентности в профессионально ориентированном письменном общении будущих специалистов по информационным технологиям в условиях магистратуры. Определена сущность и уточнена структура англоязычной лексической компетентности в профессионально ориентированном письменном общении будущих специалистов по информационным технологиям, компонентами которой являются: знания, навыки, умения, осознанность. Освещены современные подходы (компетентностный, коммуникативно-когнитивный, коммуникативно-деятельностный, социокогнитивный, личностно ориентированный и интегрированный) и принципы, на которых основывается процесс формирования англоязычной лексической компетентности в профессионально ориентированном письменном общении будущих специалистов по информационным технологиям (активности, прочности, опоры на лексические правила, варіативності, ефективного письма и погружения в ситуации профессионально ориентированного письменного общения). Обосновано содержание формирования целевой компетентности, определенное в предметном и процессуальном аспектах и этапы ее формирования: рецептивный, рецептивно-репродуктивный и продуктивный. Осуществлен

отбор материала (текстов и лексических единиц) по определенным критериям. Разработана подсистема упражнений, которая коррелирует с соответствующими этапами и представлена тремя группами и шестью подгруппами упражнений. Разработан и предложен алгоритм коллективной подготовки письменного продукта.

Эффективность предложенной методики доказана экспериментально. По результатам проведенного исследования разработаны методические рекомендации.

Ключевые слова: англоязычная лексическая компетентность, профессионально ориентированное письменное общени, будущие специалисты по информационным технологиям, содержание формирования компетентности, отбор материала, подсистема упражнений, алгоритм коллективной подготовки письменного продукта, методический эксперимент.

RESUME

Shandra N. Building Prospective IT Specialists' English Lexical Competence in Professionally-Oriented Written Communication Within Master's Programme. Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02. – Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science. Ternopil, 2019.

The thesis deals with problem of building English lexical competence in prospective IT specialists' professionally-oriented written communication. The issues of building English lexical competence in prospective IT specialists' professionally-oriented written communication in modern studies have been examined; the theoretical and methodological foundations of building English lexical competence professionally-oriented written communication of prospective IT specialists have been defined. The structure of building English lexical competence professionally-oriented written communication of prospective IT specialists has been specified and its components (lexical knowledge, receptive and productive lexical skills, lexical awareness, declarative and procedural knowledge of writing, writing skills and abilities, compensatory skills) have been highlighted.

The immersion of students into the situation of professional written communication is realized by the means of problem solving, brainstorming, “share and win”. The effective use of problem solving requires the skills of learning time management and eliminations of distracters. The approaches to ensure methodological validation of building English lexical competence in professionally-oriented written communication of IT prospective specialists are the following ones: competence, communicative and cognitive, communicative and activity-based, socio-cognitive, personality-oriented and integrated ones.

The process is grounded on the learning principles, namely initiative, firmness, reliance on lexical rules, variation, immersion into communicative situations of professionally-oriented written communication.

The content of building IT prospective specialists' English lexical competence in professionally-oriented written communication that includes objective and procedural aspects has been grounded. The components of objective aspects are linguo-pragmatic features of IT specialists' written discourse, fields, kinds and functions of IT written communication, communicative aims and purposes, lexical knowledge of written form of a word, semantics, ability to have synonyms, antonyms, homonyms etc., stylistic and socio-linguistic connotations, syntactic and lexical combinatory, word formation, types of dictionaries, declarative knowledge of writing. topics, texts, lexical and grammatical material. The procedural aspect is represented by receptive and productive lexical skills, lexical awareness, procedural knowledge of writing, compensatory abilities.

Professionally-oriented written texts and lexical units defined as selection units are processed according to the following criteria: authenticity, structural and stylistic reference, compliance with dominant communicative situations and genres of IT specialists' professionally-oriented written communication, credibility of sources.

The following stages of building English lexical competence in professionally-oriented written communication of IT prospective specialists have been determined: receptive, receptive and reproductive, productive ones. The elaborated subsystem of exercises for building English lexical competence in professionally-oriented written communication of prospective IT specialists consists of three groups and six subgroups which correlate with the aforementioned stages. The suggested subsystem of exercises for building prospective IT specialists' English lexical competence in professionally-oriented written communication is described and the samples of exercises from the outlined groups are presented. The algorithm of collaborative preparation of a written product has been elaborated and suggested.

The effectiveness of the developed methodology of building English lexical competence in professionally-oriented written communication of prospective IT specialists has been proved and validated experimentally. Based on theoretical study and the findings resulted from the experimental validation, the recommendations for English language teachers have been compiled.

Key words: English lexical competence, professionally-oriented written communication, IT specialists, content of building a competence, selection of material, subsystem of exercises, algorithm of collaborative preparation of a written product, methodological experiment.

Підписано до друку 19.03.2019 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03/19/2-2

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.